
KONDENZÁTOR

- pasivní, lineární a kmitočtově závislá elektronická součástka uchovávající náboj
 Q [C] (coulomb) [C] = [A.s]
- základní vlastností je kapacita
 C [F] (farad)
- dvě vodivé desky (elektrody) oddělené izolantem (dielektrikem)
- dielektrikum – pevná látka, plyn nebo kapalina
- v odborné literatuře se používá i označení kapacitor

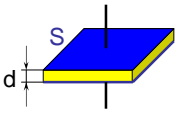

- elektrické napětí polarizuje molekuly dielektrika
- náboj na kondenzátoru :
 $Q = C \cdot U$ [C; F, U]
- kapacita kondenzátoru :
 $C = \epsilon_0 \epsilon_r \frac{S}{d}$ [F; F.m⁻¹, mm², m]

ϵ_0 – permitivita vakua 8,854.10⁻¹² F.m⁻¹
 ϵ_r – poměrná permitivita dielektrika
 S – plocha elektrod
 d – vzdálenost elektrod = síla dielektrika
 permitivita = schopnost jeho polarizace dielektrika,
 např. pro papír je $\epsilon_r = 4$ až 7

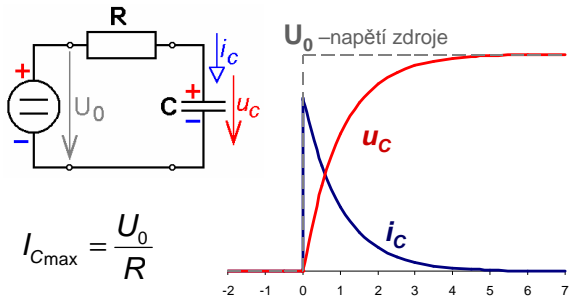

Kondenzátor v obvodu stejnosměrného proudu

$$I_{Cmax} = \frac{U_0}{R}$$

časová konstanta

$$\tau = RC$$

Nabíjení kondenzátoru

- po připojení ke zdroji napětí (U_0) se kondenzátor nabíjí $\Rightarrow$ **roste na něm napětí u_C**
- nabíjecí proud i_C po počátečním skoku na I_{Cmax} klesá k 0
- rychlost nabíjení je dána časovou konstantou

$$\tau = R \cdot C \quad [s; \Omega, F]$$

R – celkový odpor obvodu

C – kapacita kondenzátoru

- počáteční nabíjecí proud:

$$I_{Cmax} = U_0 / R$$

po čase: $t=3\tau$ $u_C=95\% U_0$ $i_C=5\% I_{Cmax}$

$t=5\tau$ $u_C=99\% U_0$ $i_C=1\% I_{Cmax}$

Vybíjení začíná proudovým pulzem i_C opačného směru s následným poklesem k 0, napětí u_C plynule klesá k 0

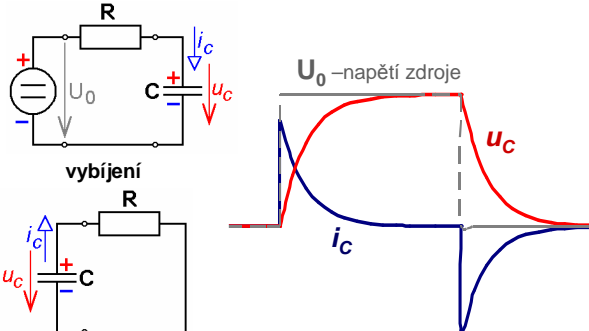

Průběhy napětí (u_C) a proudu (i_C) při:

nabíjení

vybíjení

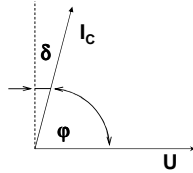
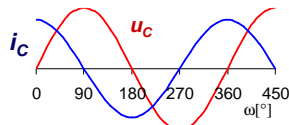

Kondenzátor v obvodu střídavého proudu

- střídavé napětí střídavě polarizuje dielektrikum $\Rightarrow$ kondenzátorem protéká **polarizační** proud

$$I_C = \omega \cdot C \cdot U = 2\pi \cdot f \cdot C \cdot U$$

předbíhající napětí o $+90^\circ$

- v důsledku ztrát se dielektrikum zahřívá – toho se využívá k vysokofrekvenčnímu ohřevu **nevodivých látek**
- kvalitu kondenzátoru udává ztrátový činitel $\tan \delta$ jeho hodnota je malá (typicky $\approx 0,01$)
 $\delta = 90^\circ - \varphi$

Užití kondenzátorů:

- vazební prvky umožňující průchod pouze střídavého (polarizačního) proudu – **sériové zapojení**
- vyhlazení usměrněných střídavých napětí – **paralelní zapojení - elektrolytické**
- filtry (RC, RLC obvody) – umožňují průchod proudu pouze daného kmitočtu
- vstupní obvody radiových přijímačů a vysílačů – paralelní (sériová) rezonance
- časové obvody – čas je dán dobou nabíjení kondenzátoru na požadované napětí

Druhy kondenzátorů

Pevné – dělí se podle provedení a dielektrika:

- Svítkové** – až $100\mu\text{F}$
napětí až stovky V
- Slídové** – do stovek pF
velmi kvalitní – malé ztráty
- Keramické** – do $1\mu\text{F}$
malé rozměry
- Elektrolytické** – 1mF až 1F
velmi malé stejnosměrné napětí 1 až desítky V

S proměnnou kapacitou

- Ladící** – otočný – stovky pF – výběr kmitočtů
- Doladňovací** – desítky pF – kapacitní trimer
– trvalé nastavení pracovních kmitočtů

---

1) Svítkové

2 tenké vodivé fólie (Al) oddělené izolací (2x) svinuté do válečku

- velké kapacity se dosahuje velkou plochou elektrod (např. 1 cm x 10 i více m)
- tloušťka dielektrika je malá (0,02 až 0,05mm)
- permitivita (ϵ_r) je malá 3 až 7
- dielektrikem může být:
  - papír
  - metalizovaný papír – přímo na papíru je vrstva hliníku – při proražení se odpařuje kov a nedochází k trvalému poškození
  - plastová fólie – označují se FOLIOVÉ

provedení i SMD

---

2) Slídové – velmi kvalitní, dnes se již méně nevyráběné

Dielektrikum – destičky slídy

- větší kapacity se dosahuje paralelním spojením menších destiček cca 1x1 cm
- tloušťka dielektrika je malá (0,02 až 0,1mm)
- relativní permitivita je malá $\epsilon_r=6$ až 7
- velká elektrická pevnost

3) Keramické – tvar zrnka čočky

Dielektrikum – tenká vrstvička keramického materiálu

- rozměr destiček je malý od 2x2 do 10x10 mm
- relativní permitivita (ϵ_r) je veliká až 100 000

4) Elektrolytické – kovový váleček

Dielektrikum – velmi tenká vrstvička oxidu kovu (Al, Ta)

- jednu elektrodu tvoří svinutá kovová fólie oddělená „separační mřížkou“, druhou je elektrolyt
- protéká jím malý DC proud – vytváří dielektrikum
- **nesmí se přepólovat** ⇒ roztržení pouzdra

Parametry kondenzátorů

- kapacita – řada E6 až E24
  - elektrolytické 0,5; 1; 2; 5; 10; 20; 50; ... až 10 000 μ F
- tolerance – až 20% - u elektrolytických i větší
- provozní napětí
- druh proudu (polarizovatelnost) – AC,DC
- ztrátový činitel tg δ - mimo elektrolytických
